

4 «Я, Аллагъ! ярхла апИна Дагъустан гъарсаб къаза балайихъан!»

5 Закат-диндин мурхъларикан саб ву

6 Алимарин рякъ давам аптури

НА ТАБАСАРАНСКОМ ЯЗЫКЕ

МУСУРМНАРИН ГАЗАТ

Илим урхбан важибваликан

Илим урхури, инсан жегъеннемдихъан ярхла шулу

Назир Нуров
Табасаран райондин «Ассалам» газатдин вакил

Пайгъамбари ﷺ гъапну: «Фуж илим тлалаб апуз ктури рякъюъ учвиш, Аллагъу Тааьлайи дугъаз женнетдиз вуйи рякъ рягъят апиди». Дугъриданна, малаикари чпин хлинцар ккатларщур мутаалимариз, гъадри аптурайибдиин разиди вуди ва дурарин гунугъарин афв апуб ккун аптури ккарагури шулу завариин ва жилариин алидар, гъеле гъюлериз айи чичарра кмиди. Алим ксаринна имбударин арайиъ, аку вазлинна миди вуйи хядарин арайиъ фициб фаркъвал аш гъациб фаркъвал а. Пайгъамбарин ﷺ къаляхъ ухъуз гъубзуб я динар я дир-

гъам дар, Дугъан къаляхъ ухъуз гъузу алимар ва гъадму алимар Пайгъамбарин ﷺ ирс давам аптурайидар ву. Гъамцдар ксар гъаму дюн'яйиъра ахиратдиъра бахтлу хъиди ктури дупна.

Абдуллагъ ибн Масуъдди гъапну: «Къюр кас затра тухъ хъидар». Сарпир-илим тлалаб аптурайир; къюрпир-гъаму дюн'яйин девлет тлалаб аптурайир. Хъа амма дурар сабсар дар, фицики илим тлалаб аптурайири илим абгури, Аллагъдин ﷻ разишин абгури тухъ шулдар, хъа къюрпири гъаму дюн'яйин девлет уч аптури, Аллагъдихъан ﷻ ярхла шулу. Аллагъу Тааьлайи Чан Пирами Къур'андиъ дупна: «Аллагъдин ﷻ лукларикан варитлан Аллагъдихъан ﷻ гучрудар алимар ву».

Ахиратдик лигну гъаму дюн'я гъадмукъан бициб вуки, ухъу гъюлик туб кубсну, тубак гъубзру ламиншуб. Гъаци вуйиган гъаму дюн'яйихъ хъербан фу мянфяаг а хъа, гъеле диди Аллагъдин ﷻ хъялра артухъ аптуруш. Аллагъу Тааьлайи ухъуз дупнадар ляхин мапланай, гъазанмиш мапланай ктури. Ухъкан Аллагъди ﷻ гъадму ляхнарра апуб ккун аптура, хъа гъаддихъди сабси ухъу илимира тлалаб дапну ккунду. Пайгъамбарин ﷺ хайлин гъадисарий, илим аьгю апбахъна дих аптура. Учву аьгювалар гъадагъай шинткан хъюгъну накъвдиз гъягъяйиз ктура Пайгъамбари ﷺ ухъуз. ►► 4

Магъа хъанара ухъуз аьламатар улупура

Табасарандиъра Кизляриъ гъабхъу гъядиса дубхъна

диъ 3 йиснаъ айи велетдин жандикра аьраб члал'инди биклбар ктучлуз хъюгъну. Гъаму аьламатар арайиз удучлуз хъюгъну 26-пи мартди, хъа амма абйир-бабари, фикир аптури гъахъну алдакни ищру гъапну шул ктури. Гъар йигъан дурар арайиз гъюруган, дурари фикир тувну, лигуруш дурар Аллагъди ﷻ ухъуз улупнайи аьламатар вуди гъахъну. Гъамциб хабар гъеебхъиган учу гъушунча Агъмаддин хулаз ва вари дурари ктурайиб учуз гъяккъюнчуз. Гъаму ляхнар хъувал дурарин жамьяьти ва гъулан имамдира тасдикъ гъапну. Агъмаддин бицирин жандик «Субгъяналлагъ» ктурира дибикнади гъабхъну. ►► 2

Гъюрматлу мусурман гъардшар ва чйир! Аллагъу Тааьлайи ухъуз фукъан вушра аьламатар улупура, хъа амма ихъ саспидар мусурман гъаз вуш дурарин гъаври ахърадар. Ухъуз вари-дариз аьгъяхъуз, Аллагъу Тааьлайин къудрат ахъюб вуйиб ва ухъу вари Аллагъдиз ﷻ тяби духъну ккуниб, хъа гъаз вуш ухъкан гизаф инсанар тяби шуладар. Аллагъу Тааьлайи ухъуз жюрбежюр йишварихъанди Чан къудрат улупура. Улихъна вазари Аллагъу Тааьлайи ухъуз Чан къудратнан ахъювал улупнийи Кизляриъ бицирин жандик биклвалар хъувалиинди. Магъа гъамус Табасаран райондин Гъепил гъулаъ, Абдуллаев Агъмаддин хизан-

Алимар гъахъи гъул гишлади аьгъю шулу

Улхидихъа Гъесхъарин гъулкан

Ансар Рамазанов
ansarassalam@gmail.com

Магъа нубатнан учу гюрюшмиш гъахъи табасарандин гъуларикан гъабхъну Гъесхъарин гъул. Дурарин гъул ухъуз мялум вуйиганси, ихъ Табасарандин улихъдин гъуларикан гъисаб шула.

Гизаф вахт вуйиз гъаму гъулаз душну, дурарихъди сюгъбат гъабхуз ккунди. Магъа гъаму йиз ният ктури удубчвну. Учву думу гъулан имамдихъди, мялимарихъди ва ученикарихъди гюрюшмиш гъахъунча ва узхъан якъинди пуз шулзухъан, гъамрарин гъулаъ гъахъи алимарин берекет гъира имбуваликан. Гъесхъарин гъулан тарих лапра девлетуб ву. Дидкан учувзра хабар тувбан бадали, магъа ич арайиъ гъубшу сюгъбат ичв фикирназ туврача.

Мустафа Пирмягъамедович, кедебтай учвкан ва учву лихурайи школайикан

Саб ктуруб, гъи учву учухъна гъюбан учу гизаф рази вуча. Йиз пци 50 йис тамам шулайиз гъаму школайиъ лихури ва гъарсар лихурайи мялим, гъарсар гъулан агъали узуз лапра ужуди аьгъязуз. Узу урус члалнан дарсар киври школайиъ лихураза. 1969-пи йисан тикмиш гъапнийи ич школа 8 класс ади ва думу вахтна узу вуйза школайин директор. Гизаф йисари школайин директорвал гъапунза. Думу вахтари 5-8-пи классарий айи шубар школайиз гъюбан лапра читинвалар айи, фицики дурар гъитри шуйи чпин дадйириз кюмек апуз. Думу вахтна урхурайидариз образование тувузтлан тербия тувуз рягъятди вуйи, хъа гъийин йигъан образование-

ийн дережа урхурайидарин лапра заан дубхъна, хъа тербияйин гъякънаан думукъан гужалди дар. Гъаму узу ктурайи гафар саб ич гъулаъ дар, вари йишварий гъамциб аьлакъа а, гъаз гъапиш улихънаси инсанарин арайиъ гафнан сабвал адар. Думу вахтари ахъюдарихъди фици духъну ккундуш ктури шуйи ва дурарра чпис гъапубдихъ хъепехъуйи. ►► 3

Редакторин
колонка**Гъиччаб (хиджаб)
алабхъуз начду вузуз!**

Гъюрматлу мусурман чйир! Саспидар вахтари ихъ саспидар мусурман чйири апру гафар гъеерхъиган ишуруш дарш-сана алахъюруш мюгъгал шулу. Магъа улихънаси учу сар касдин хулаъ деъну жюрбежюр ляхнарикан улхури, гъафунча диндихъинди. Гафар-чалар апури, узу гъаму касдихъан гъерхунза, гъаз гъиччаб (хиджаб) алабхъурдарва кјури? Йиз суалназ думу касди гъамциб жаваб тувну: «Инсанари фуклара кјурдайиш гъиччаб алабхъидийза». Узу гъаму касдиз инсанариз дилигну ккундар Аллагъди ﷻ кјурубдиз дилигну ккунду гъапиган, дугъу гъапну: «Узу лихури айи йишван ахъюри имбудари фици палтар алахъуруш, увура гъаци алахъ кјури гъапунзуз». Ихъ мусурмнаркан гъамцдар гафар ерхъруган фукъан вушра читинди алабхъуру. Гъийин йигъан ихъ мусурман чйири, гъацлал алайин чпин жанар чпиз жегъеннемдидь йишв ккабалгура. Хъа дурарин жилар, гъардшар, гагъириз кјуруш, дурар гъаци утканди ряхъюра. Фициб уьмур хъапрадаринхъа мусурман чйир ухъу!

Гъаз дурариз инсанарихъан гучјуру?

Гъаму суалназ жаваб тувуз варитган ряхъятди ву, фицики дурариз Ислам диндикан лапра цибтган аьгъдар. Эгер дурариз Ислам диндикан аьгъийиш, саризра дилигди фу дурари кјурашра, дурари гъиччаб алабхъидийи, хъа гъаийифки, гъийин йигъан Ислам диндиз варитган ккудукју ражари лигура. Саб лазим дару, диндиз къаршу ляхин апруган ухъуз инсанарихъан я гучј шулдар, ясана нач шулдар, хъа диндихъди аьлакьалу саб ляхин апруган гучј апурухъа. Гизафдариз гучјуру гъиччаб алабхъуз вагъаби-стар кјурчуз кјури, хъа саспидари думу уткан мусурман палат алабхъиш ляхниз дисидар, ясана швушвди сарира дисидар кјури. Фукъан дюзди дарди фикир апурадариинхъа гъамци фикир апру ксари. Ув'ин гъиччаб алшра алдаршра уву Аллагъдиз ﷻ ккундарш швуваз гъагъидарва, хъа эгер уву гъиччаб алабхъиш увуз Аллагъдин ﷻ разишин шул.

Аллагъу Тааълайи дупна: «Эй, инсанар! учву нач апурачва инсанарихъан, нач адарди я узхъан, я йиз малаикарихъан. Учву гъибтай гъаму дюн'я, дугъриданна, думу фана шлуб ву, ва дидихъди гъагъурдарра фана шлудар ву».

Ухъу улихъна гъапиганси, инсанари гъийин йигъан фуклара чпиз ккуниганси апурадар, дурар лигура жарйирихъинди ва гъадари фици апураш чпира гъаци апура. Ухъу дици духъну ккундар, сабпи нубатна ухъу дилигну ккунду гъадму ухъу апру ляхнин гъакънаан Аллагъу Тааълайи фу кјураш, хъасин имбудариз дилигну ккунду.

Гъюрматлу мусурман чйир! Учву саб вахтнара гучј мапланай, эгер гъиччаб алабхъиш ляхниз къабул апида, швуваз дисдар ва инсанари фу пиди кјури, учву чалашмиш йихъай Аллагъу Тааълайи кјуруганси апуз, фицики гъадму учву ляхниз къабул апру гъакимра, увура халкъ гъапур Аллагъу Тааъла ву ва, иншаАллагъ, вари ляхнар Аллагъу Тааълайин амриинди ужу хъиди.

ansarassalam@gmail.com

Цидхъан Къур'ан убгуз гъабхъунгар

Мартдин аьхири Кайтакский райондин Гулли кјуру гъулаъ цла кабхъувалар (пожар) гъабхъну. Мистан багахъ тикмиш дапнаи 2 этаждин ахъю хуларик цла кабхъну. Вари гъуландар гъажаргъну думу хал цидхъан убхъюз, хъа амма циди вари хал гъубгну. Думу ахъю хулаъ 19 кас яшамаш шулайи ва Аллагъдин ﷻ амриинди дурар думу цидхъан ярхла гъахъну.

Вари мал-мутму гъубгда кјури инсанари гъургу йишвариз лигурайиган, дурариз заткъана цла курубкю Къур'ан гъибихъну. Вари инсанар мюгъгал гъахънийи, вари мал-мутму гъич саб шейкъана гъидрибтди гъубгну, хъа Гирами Къур'андиз фуклара гъабхъундар кјури. Гъуландари думу ахъю аьламатси гъисаб гъапну ва думу ляхин гъаькьган дурар хъанара ижмиди Аллагъдихъ ﷻ хъугъуз хъюгъну.

Митрополит Иларион: Христианариз хизан убхбан гъакънаан мусурмнархъан фу аьгъю дапну ккундуш а

Христианариз хизан убхбан гъакънаан а мусурмнархъан фу аьгъю дапну ккундуш, гъамциб чан фикир гъапну митрополит Иларионди Свято-Даниловский монастырди айидарихъди гъорюшмиш гъахъиган.

«Дупну ккунду, хизандин ляхнарин гъакънаан, ухъуз христианариз, а фу аьгъю дапну ккундуш ихъ мусурмнарин гъардшар чйирихъан»,-кјури гъапну митрополитди чахъди гъорюшмиш гъахъидариз.

Дугъу къайд гъапну, узуз улихъна йигъари аьгъю гъабхъунзуз урусиятдин регионари фициб процент вуш жилирна хпир чиб-чпихъан жара хъувалин. «Думу ляхнин гъакъна христианар яшамаш шулайи регионари-1000 хизандикан 600-700 хизан чиб-чпихъан жара шулу»,-гъапну ОВЦСйин митрополитди. Хъа мусурман регионари-1000 хизандикан 100-200 хизантган жара шулдар.

«Хизан гъакълуди убхъуб мусурмнарин арайиъ гужалди ими, хъа гъаийифки, думу имдар ахъю пай христианарин арайиъ»,-гъапну митрополитди.

Дугъан фикирниинди, хизан убхбан терефнаан церковьди жара динарихъди аьлакьа дибисну ккунду. «Христианар, мусурмнар дарпиди гъийин йигъан вариди сатиди ляхин дапну ккунду»,-гъапну ОВЦС-дин ахъюри.

«Инсанариз аьгъяди имдар фу вуш дугъри хизан ва жилиринна хпирин чиб-чпихъна вуйи гъакъвалар»,-гъапну митрополитди. Дугъан гафариинди гъийин йигъан гисафси инсанарин сабпи йишвахъ чпин ляхнин хъуркъувалар, плар дивра, хъа хизандин гъакънаан сар велед чяаьн ву кјура.

Душваъ хъанара иштирак гъахънийи грузинский, абхазский, осетинский, курдский предствителар ва Грузияйиан, Абхазияйиан ва жара кавказдин республикйиан дуфнайи жигъилар.

Магъа хъанара ухъуз аьламатар улупура

1 «

Имбу диклбар урхуз лапра читинди вуйи. Гъаму урхуз даршлувалигъра Аллагъдин ﷻ саб гъикмат (аьламат) ашул.

Гъюрматлу мусурмнар! Шюкюр Аллагъдиз ﷻ ухъуз гъамциб жорейинди Чан къудратнан ахъювал улупувализ. Гъаму шулайи ляхнарин ухъу гъаври духъну ккунду, фицики дурар тгагърушназ шулайидар дар. Ухъкан гъарсари гъаму шулайи ляхнариан ахъю имтигъан гъадабгъну ккунду, эгер ухъу гъамус фикир дарапиди, хъасин лапра читин хъуз мумкинвал а.

Гъит Аллагъу Тааълайи Агъмадин хизандинна ва ихъра варидарин иман камил апри! Амин!

Учредитель
Благотворительный фонд «Путь».
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет
Председатель редакционного совета
муфтий РД
Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ

Заместитель муфтия РД
Махди-хаджи МУТАИЛОВ
Мухаммад-Рамазан РАДЖАБОВ

Ответственный секретарь
Ахмед МАГОМЕДОВ

Редактор
Ансар РАМАЗАНОВ

Художник
Саид САИДОВ

Компьютерная группа
Лейла ГУСЕИНОВА

Менеджер
Абдусабир АХМЕДОВ

При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам».

Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.
Свидетельство о регистрации
ПИ № ФС 77-37006 от 29 июля 2009 г.
Индекс 51325

Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу:
пр-т Акушинского, 20. Заказ № _____

Сдано в печать 13 мая 2010 г.
Тираж 2.900 экз.

Адрес редакции
367015, РД, г. Махачкала,
ул. Азиза Алиева, 2.

По вопросам подписки и доставки обращаться по телефону:
по Республике Дагестан — 8-988-699-28-24
по г. Махачкале — (8722) 914-222.
E-mail: info@assalam.ru; www.assalam.ru

Алимар гьахь гьул гишлагь аьгью шулу

Ич гьулаь гьацира, маншаАллагь, дидин гьакьнаан думукьан писди дар. Школайиь арагь убхьивал, папрус зигивал адар ва гьаму ляхнари юкьв шад алуру. Гьийин йигьан магьа тербия тувбан гьакьнаан ахю вуйи фикир тувра урхурайидариз историйин мялимди Мягьаммад Гьажиевди, чаз диндин айи аьгьовалар урхурайидариз тувуз чалашмиш шула. Коллектив ич школайиь чиб-чпихьна лапра гьюрмат айиб вуйич. Улихьна 8 класстлан адайи, хьа гьамус магьа дапна 11 класс. Улихьна миржиб класстлан адру вахтари ич ученикар гьагьюри шуйи убхивал давам алуз Сертларин, Халгьарин школайири.

Магьа ухьу кьурахаь тербия тувбакан. Ичв фикирнаан фици тувну ккунду тербия?

Тербия тувну ккунду ихь Ислам диндикан хабар туври. Ич школайиь тербия тувбан гьакьнаан учу гизафси гьадму терефназ фикир туврача. Амма гьийин йигьан диндихьди тербия тувуз лапра читинди ву, фицики фукьан кьурушра вагьабистар, террористари гизаф ляхнариз манигьвалар алура.

Гьийин йигьан варидари кьура школайириь диндин дарсар кивну ккунду кьури. Гьаму ляхнин гьакьнаан учву фици фикир алурачва?

Узуз саб пус ккундузуз, диндин аьгьовалар адарди гьахьиш тербия тувуз лапра читинди шулу. Гьийин йигьан айи законартлан, ухьуз диндин законар ужу ву, фицики душваь гьарсар кас гьаври шлу саягьниинди дупна.

Ичв гьулкан фу пуз шулчвхьан ва фициб аьлакьа а ичв жамьяьтдин Исламдихьди?

Ич гьул филианмина айиб вуш, шли тикмиш гьапуб вуш, гьелелиг саризра аьгьдар. Хьа гьулаь айи улихьнадин мутмйириз гьилигиган гьаври шулу, гьаму гьул лапра улихьдин гьуларикан вуйиб. Гьул 2 йишваз жара шула: асккан гьесхьар ва заан гьесхьар. Ич гьул аьхюб вуди гьабхьну улихьна вахтари. Улихьна дьвийир гьахьиган гизаф ич гьуланжар жара йишвариз гьушну. Гьамус кьури шулу Хив райондин Чюевек гьулаь гьесхьар кьуру саб аьхю мягьял яшамииш шула кьури. Гьулан жигьилар аьхю пай гьазанмиш алуз жара йишвариз гьагьюри шулу. Дишагьлийири муганаз халчйир урхури шуйи, хьа гьамус думу ляхин яваш-явашди дугьубжвур. Гьулаз газ тувна, пус шулу гьарсаб хизандиь шид а. Саб гафниинди гьулан яшайиш ужуди ву. Хьа Исламдихьна вуйи аьлакьа кьуруш, ич жамьяьт дидин гьакьнаан лапра ужуб ва гьюрмат айи жамьяьт вуйич. Эгер диндихьди аьлакьалу сулар ади гьахьиш душайин имамдихьан, аьгью ксарихьан гьерхри шулча. Диндин гьакьнаан ич жамьяьтдин арайиь сабанра гьожатар гьахьундар, иншаАллагь, я хьидира дар кьури, фикир вуйиз.

Пирмагьаммад Мустафаевич, ичв школайизди учьувси сабни ражну улариьк кьабхьру гьаму ичв коридоригь кьабхьнаи Умаров Назирдин шикил (портрет). Фуж вуш думу кедебтай ихь ватанагьлийириз.

Думу кас ич школайин выпускник ву. 1991-пи йисан дугьу гьаму школа ккудубкьну, ва школа ккудубкьбалан кьяляхь думу армияйиз гьурхнийи. Думу лапра читин йишвазди ахьнийи. Дьвдиь айи вахтна дугьу чпин командир дьви алурайи чулилан алдагьурайиган, дугьак чак гюлле кубькьну ва 1993-пи йисан чав гьаплу игит ляхниз игитвалин орден тувну. Уччу гьар йисан гьадму кас кьваин алури жюрбежюр мероприяьтир алури шулча. Школайиь кивру дарсарра кмиди учу гьаму касдин нумунайинди киври шулча.

Мягьмуд халу, кедебтай учвкан ва ичв жамьяьтдикан.

Узу думукьан девлету хизандиь гьахьир дарза. Ич абйирилан ккебгьну учу вари гьаму ляхнийин алидар вуча. Узу 41-пи йисан ккудубкьнунза 4-пи класс, фицики думу вахтари 4 класстлан адайи. Думу вахтари урхузра гьабхьундарзухьан. Узу улихьна гьапиганси, думу вахтари диндин аьгьовалар гьадагьуз лапра гучьуйи. Фукьан вушра алимарин баяр айи, илмин аьгьовалар гьадагьуз ккунидар, хьа амма варидариз гучьуйи. Хьасин 50-пи йисари йиз хизан ккебгьну колхозаригь лихури гьахьунза. Йиз 12 хизандин кюфлет вуйиз. Шюкюр Аллагьдиз ﷻ варидин чпин хизан ккебгьну гьар кас чпин йишвахь хьа. Мисткан кьуруш, гьаму мист гьижрайиинди 1332-пи йисан тикмиш гьапну. Думу вахтна йиз 12 йис вуйиз. Узуз кьваинди имизуз фици думу вахтарин гьулан яшлуьйир дуфайин мистаз, минаретдин экбер даплайин, гьудган алури гьахьнуш. Лапра читин вахтар вуйи, узуз кьваинди имизуз, гьаму мистакк кью-кьюб жарди халчйир ккайи, хьа гьадрарикан гизаф ккадагьну гьурхну коммунистарин вахтари. Хьасин гьаму мистарикан клубар гьапну, дуфайин гьамшваь гьаржорейин лазим дару ляхнар, ашкьари мягьлийир алури шуйи. Хьасин швнурпи йисар вуш кьваинди имдарзуз гьаму мисткан школа гьапну. Сабкьадар вахтна гьаму мист ишлетмиш дарапди дипу. Хьасин дидкан масккур гьапну ва хайлин йисари гьаму мист масккурси ишлетмиш алури гьабхьну. Ич улихьна вуйи имам Гьажи 2000-пи йисан Аллагьдин ﷻ рягьматдиз гьушнийи ва гьадму вахтнахьанмина узу магьа гьулан имамвал кьули гьабхураза. Кьур'ан, мевлюдер урхуз ич гагайи улупунуз ва гьамши узхьан шлуганси магьа кьулиз адабгьураза гьаму ляхин. Жигьилар а гьаму ляхин алуз шлудар, хьа амма гьарсар чпин ляхнихь ву, фицики жигьил хизанар ву, гьазанмиш дапну ккунду, хьа узу йиз гьарган гьаму багахь хьайир кьури гьаци лихураза.

«Ассалам» газатдикан фу пуз шулчвхьан ва фициб мянфьяьт тувра диди халкьдиз?

Улихьна вахтари ихь абйир удучьвайин гизаф йисариз гьагьюри гьахьну илмар урхуз, хьа гьи шюкюр Аллагьдиз ﷻ, эгер инсанари гьаму газатдиз подписка гьапниш чпин хулаь имиди илим урхуз шулу. Хьанара шюкюр ибшри Аллагьдиз ﷻ гьаму ниьматар ухьуз тувбан. Фукьан гьамус думу вахтарикан ктебтишра инсанар хьуругьур, хьа амма лапра читин вахтар гьафнийи думуган. Хьа гьамус магьа узур аштирак духьну учу ич гьулаь «Ассалам» газатдиз подписка гьапунча. Узу имбудариканра ккун алураза думу газатдиз подписка алуь ва диндин аьгьовалар дерин яркьу алуь. Ич гьулаь алимарра гьахьну ва гьадрарин берекет фукьан кьурушра ими.

Мягьаммад Гьажиевич, улихьна улхрударихьди сюгьбат гьабхьруган варидари гьапну гьаму гьулаь гьахь алимарикан. Кедебтай ихь ватанагьлийириз гьаму гьулаь гьахь алимарикан

Ич шейхарин бина ккебгьну 10-12-пи аьсри ва дурар мина гьафну Сирияйиан. Мицистар хизанар Дагьустандиз 15 ади гьахьну ва дурарикан гьарсаб хизан саб йишвахьинди гьахьну Ислам диндикан хабар тувуз кьури. Ич тухум ккебгьра Сирияйиан Сейид-Агьмад Бадавийихьан. Йиз гагайи гьаму ич тухумдин уьмрикан бикьуз хьюгьнайи, хьа амма дугьхьан думу ккудубкьуз гьабхьундар, фицики думу 2000-пи йисан Аллагьдин ﷻ рягьматдиз гьушнийи. Узу гьаму тухмин 48-пи насликан (поколение) гьисаб шула. Дурар табасарандин жилиин лапра шадлуди кьабул гьапнийи, хьасин 1866-пи йисан думу вахтарин царин кьушум дуфну ич гьулаз гьаму ич аскан гьесихь ккидипнийи. Думутланна гьайри, заан гьесихьра дурари дьви гьапну ва гьадму дьвдиь кечмиш гьахьну шейх-Керим. Думу вахтна дугьаз айи Гьажишьябан кьуру бай ва дугьанра думуган 7 йис вуйи. Дурарин гьул вари ккидипнийи, хьа Сеййидар яшамииш шулайи хулак дурари ца кипнийи. Думу хулаь айи хпар, бицйидар яркьвариз гьергнийи. Сеййид Шейх-Керимдин хпириз гьаму яркьвраь велед гьахьну ва Кьюрягь гьулан сар агьалийиз дебхьну гьадму бицйирин сес ва гьадму сеснахьди дугьу дурар гьагьну ва гьаци гьубзну сей-

йидарин хизан. Думу касди гьадму хизан кьушумарихьан уьхьюз кьури 25 йигьан дурар чан хулаь гьурхну. Кьушмар гьул'ан гьушган, дурар чпин гьулаз кьяляхь гьафну. Дугьан бай Гьажишьябанди кьюб ражари гьагьапну ва кьюбпи ражари гьагьтлан гьюрайир рякьюь Ямбук кьуру шагьриь кечмиш гьахьну. Дугьан бай Шейх-Керим 1903-пи йисан бабкан гьахьну. Думу германдихьди гьабхьи дьвдин иштиракчи вуйи. Думу душ'ан инвалидди гьафну 1946-пи йисан, хьа амма гьаци вушра думу гьулан мяишатдин ляхнариин имбудартлан ужуди лихури гьахьну. 1979-пи йисан 7 декабри думура Аллагьдин ﷻ рягьматдиз гьушну. Дугьан бай, йиз гага, Сеййид Шьябан-гьажи эфенди табасарандиь варитлан адлу алимарикан вуди гьахьну. Думу яшамииш шулайи гьаму чан багьри гьулаь, лихурайи школайиь мялимди ва гьуларигь мистар ишлетмиш алуз хьюгьган, думу ич гьулан имамди лихури гьахьну. Шьнуб-саб ражари думу Дагьустандиз гьахьи мажлисаригь иштирак гьахьну. Гьамусра архивдиз ими дугьу думу мажлисаригь гьапну вягьзийр. Учв школайиь ляхин алуз хьюгьрухьанмина дугьу аьраб чьалнан кружкйир гьахури гьахьну. Аьхиримжи вахтари думу ишчури гьахьну. Думура Аллагьдин ﷻ рягьматдиз гьушну 2000-пи йисан 21-пи феввали. Эгер гьаму ксарикан кьури гьахьиш, мурадин тарих лапра аьхюб ва девлетуб ву. Гьамус учу айидар 4 гьардаш вуча. Уччу гагайи варидариз заан образованне гьадабгьуз мумкинвалар тувну ва гьамус кьур гьардаш яшамииш шула шагьриь, хьа узун аьхюрсир гьардаш гьулаь яшамииш шулача.

Фицдар хьуркьувалар ккун алурачва ихь ватанагьлийириз

Сабни нубатна варидариз ккун алураза жандин сагьвал, гьарсар касдин чан уьмриь хьуркьувалар ва гьарсаб хизандиь, гьарсаб райондиз ва вари Дагьустандин арайиь мясляьт хьивал. Гьит Аллагьди ﷻ ухьуз варидариз тавфикьвал туври! Амин.

Ансар
РамазановРональдо,
Ривальдо, Рауль...

Мурар гыйин йигъан ихъ саспидар мусурмнарин чпин аьгъдрували чпин веледариз туврайи ччвурар ву. Гъаз мусурмнари чпин веледариз гъамцдар ччвурар тувру? Гъаз гъапиш дурариз Ислам диндикан лапра цибтлан аьгъдар. Эгер дурариз хабар айиш, гъамцдар ччвурар чпин веледариз тувидайи. Гъамцдар ччвурар тувруган гъарсар аба-бабу фикир дапну ккунду, чпин веледар аьхю гъахьиган дурариз имбудари фици клуруш. Гъамцдар ляхнарикан абйир-бабари фикир аплурдар, хъасин дурарик чпин веледари тягънийр керчру. Гъачай дустар фикир аплухъа, фицики магъа ихъ мусурмнари чпин веледариз кяфирарин, жугъдарин ччвурар тувра, хъа фунур жугъдари чан веледиз Аьгмад ясана Мугъаммад клуру ччвурар тувнухъа? Гъаз ухъу гъаму ляхнарикан фикир аплурдайклана? Гъитайин фукъан вушра уткан мусурман ччвурар, мусурмнари жугъдарин ччвурар веледариз тувруган фукъан вушра ягъсузди рякъюю. Гъачай лигухъа ихъ Ислам динди гъаму ляхнин гъакънаан фу клураш.

Ислам дин ухъу хабар вуйиганси, варитлан уткан дин ву ва Ислам динди гъарсаб ляхнин чан къайда а. Хъа ччвурарин гъакънаан клуруш, ухъу дупна ичв веледариз Мугъаммад, Аьгмад, Мустафа ва гъж уткан мусурман ччвурар тувай клури. Гъаму гафар ухъу тлагърушнаан дупнайидар дар, фицики гъиямат йигъан гъисаб суал гъадабгъруган, гъадму читин вахтна вари кчилигруган гъисаб суалназ, мусурман ччвурарихъан ккебгъиди гъисаб суал аплуз. Сарпи нубатна Мугъаммад гъапиган вари Мугъаммадар удучиди, хъасин вари Аьгмадар ва гъаци имбу мусурман, хъа эгер ухъу туввиш Рональдо, Ривальдо клуру ччвурар, думуган дурар варитлан аьхириз кчилигури гъузиди чпин ччвурарихъна гъийизкъан. Хъа гъамус фикир аплунай, гъациб аьз'ят гъадабгъну ужуди вуйин ичв веледари ясана дурариз ужудар, уткан мусурман ччвурар туввиш ужу шулин? Ухъу саризра ккундархъу ухъу ясана ихъ веледариз саб ужуб дару ляхин дубхъну, хъа амма ухъу аплу ляхнари ухъкан аьхю пай инсанар ужуб дару йишвахъинди гъаъра.

Сабсана терефназ лигидихъа! Эгер ухъу гъамцдар ччвурар туввиш ихъ веледариз, фици дугъахъинди лигуйклана дугъан дустар ва фукъадар дурар дугъин аьлхъюр. Хъасин саб вахт гъафиган, думу веледди чухсагъул ваь, илагъки, тягънийр керчди абйир-бабариз. Гъийин йигъан саспидар ихъ гъардшар-чйири чпи гъаплуш лигурадар, хъа дурари фикир гъапиган сарун къан хъибди, фицики веледар аьхю хъиди ва гъарвахтна абйир-бабари чпиз туву ччвурарин рази дарди хъиди.

Гъийин йигъан лапра читинди ву саспидар инсанариз гъамцдар ляхнарикан хабар туву ва хабар туввишра дурари думу фикирназ гъадабгъурдар. Гъамукъадар ихъ юквар клару духъна.

Гъачай, гъюрматлу дустар, гъаму ляхнарикан фикир дапну, ихъ веледариз ихъ мусурман уткан ччвурар тувхъа. Гъит Аллагу гъа ухъу кюмек ишри! Амин.

«Я, Аллагу! ярхла аплуна Дагъустан гъарсаб къаза балайхъан!»

Чиркейи мавлид гъабхъну

Гъажи-Мурат Ражабов

24-пи апрели Буйнахский районди Чиркей клуру гъулаь аьхю мавлид-аьлимарин мажлис клури гъубшну. Вари Дагъустандин инсанар уч духънайи думу мажлисдиз. Дагъустандин варитлан адлу аьлимар иштирак гъахънийи душваь. Аллагъдихъна ﷺ ва Пайгъамбарихъна ﷺ ккунишин айи мусурман гизаф уч гъахънийи думу йигъан Пайгъамбарин ﷺ ирс аьгълуйрихъ хъпехъуз ва чпин диндин аьгъювалар дерин яркъу аплуз. Дугъриданна, аьлимари клуруб ухъу аьхю дарс ву ва дурарин гъарсаб гафна гизаф аьхю мяна ади шулу.

Мажлисдин асасан пай гъабхъну думу мажлисди шазали ва нахшубенди тарикъатарин шейх Саид эфенди аль-Чиркави иштирак гъахъиган. Мажлисди гизаф адлу аьлимар иштирак гъахъну. Дурарикан саби ражну гъулхну Дагъустандин мусурманарин Духовный управленийин председател, муфтий Аьгмад-гъажи Аьбдулаев. Дугъу ккун гъаплу вари мусурманарин кюмек аплуб чпин хпариз, веледариз, чйириз гъакъ рякъюьди гъагъюз. Эгер хулан аьхюри чан хулаь айидариз Ислам диндикан аьгъювалар туввиш, гъийин йигъан ихъ арайи айи читин месэлийр гъял дапнайиб гъисаб шула-гъаплу дугъу. Ухъу чин-чин гъалагъар агури духъну ккундар, дугъриданна, чин-чпиз кюмек аплури духъну ккунду. Аьгмад-гъажийи гъаплу: «Гъамцдар мажлисарин берекатну, ухъу аплурайи дюьийр ва гъамцдар мажлисариз гъюру мусурманарин гъюрматнаан Аллагу Тааълайи Дагъустандихъан ва вари ихъ гъюкуматдихъан гизаф къаза-балйир ярхла аплура.

Казбековский райондин ва Дылым гъулан имам Казим-гъажи Темирбулатовди Кавказди гъахъу дявйирикан ктебтну. Асас пай вуди дугъу инсанарин фикирназ имам Шамилини вахтарикан ктебтну ва фу бадали дугъу думу дявйир гъурхнуш. Вари мусурманарин историкари думу имаматдиз кьимат туври гъамци гъаплу: «Думу вахтна гъадму ксарси Шариатдин ккунунарихъди гъагъюрайидар фужклар адайи».

Буйнахск шагърин имам Аьбдулкарим-гъажи Мягъамедовди Пайгъамбар ﷺ заан аплувал Пайгъамбарин ﷺ вахтнаанмина айиб ву гъаплу. Дидиз далил вуди гъамциб гъадис гъабхну, душваь дупна: «Пайгъамбари ﷺ чан халат тувну Кабу бин Зухайр клуру шаириз, дугъу Пайгъамбар ﷺ байтар урхури заан гъаплган».

Мажлис клури гъубхну муфтийин заместители Аьгмад-гъажи Мягъамедовди ва дугъу ккун гъаплу вари мусурманарин шюкюр аплуб вари Аллагъди ﷻ ухъу туву ниьматариз. Гъацира дугъу ккун гъаплу варидикан гъар йигъан дуаь аплуб Дагъустан къаза-балйирхъан, дявйирхъан уьбхюз клури. Дугъу ккун гъаплу вари имамарикан жамаьт гъудгнархъ «магъдина» урхувал ва душваь «Я, Аллагу уьбх Дагъустан къаза-балйирхъан!» клуру гафар хасди урхуб.

Илим урхбан важибваликан

1 « Ихъ иман ухшар ву палат алдру гъацли жандиз. Имандин палат Аллагъдихъан ﷻ гучрувал ву, дидин утканвал-нач хъайивал ву, ва дидин мейва аьгъювалар ву клури гъаплу Пайгъамбари ﷺ. Ухъу Аллагъдихъ ﷻ хъугъну, ихъ диндикан вуйи аьгъювалар ахтармиш дарпди гъахъиш, ихъ иман гъацли жандиз ухшар шулу. Ухъу гъаму ляхнин фазилатвал аьгъю хъпан бадали сакъюдар гъадисар хидиза.

1. «Гъиямат йигъан мусурманарихъан шафаьт апледи Пайгъамбари ﷺ, аьлимари ва шагъидари».

2. «Аллагъдин ﷻ рякъюь гъакъикъат адмийир аьлимар ва илим дубгъуз гъаракат аплурайидар ву».

3. «Сар аьлим шейтниз гъагъиди ву, агъзур илим аьгъдарди ибадат аплурайидартлан».

4. «Аллагу Тааълайиз Чан лужк ккун гъахъиган Дугъу думу касдиз илимин аьгъювалар тувру».

5. «Варитлан ужуб садакъа чав гъудубгъу илим жарариз улупуб ву».

6. «Инсан кечмиш хъпан къаляхъ, чав гъитгу хайирлу аьгъювалари ахиратдигъра хайир хуру».

7. «Гъиямат йигъан варитлан пашман хъиди чпиз мумкинвалар ади илим дурубгъу ксар»

8. «Аьвмарихъди яшаммиш шули илим гъадабгъурайи кас, гъачидарин арайи айи чивви касдиз барабар ву»

9. «Илимдин рякъюь айи ксарин ризкъ Аллагу Тааълайи Чаина гъадабгъна».

Гъюрматлу гъардшар ва чйир! Гъаму клурайи гафар узу ктагъдар дар, дурар Аллагу Тааълайин ва ихъ Пайгъамбарин ﷺ гафар ву. Ухъу мялум вуйиганси, ихъ Пайгъамбарин ﷺ илимин аьгъювалар вари имбу инсанаринтан заан вуди гъабхъну. Гъаци вуйиган гъаму узу клурайи гафар Пайгъамбарин ﷺ гафар ву ва дурар ухъу къабул дапну ккунду.

Гъадисди дупна: «Илим-Ислам диндин рюгъ ва мухъул ву». Эгер ухъу илимин аьгъювалар гъадагъуз

Магъди-гъажи Абидовди ктебтну жигъаддикан, дидин шартларикан ва гъийин йигъан жигъад аплуб лазим вуш даршсана дарш. Жигъад фициб дубхъну ккундуш дугъу гизаф месэлар гъахну. Дугъан ваъзайихъ хъпехъиган гъаври шуи жигъад гъийин йигъан Дагъустанди аплуб хай даршлу ляхнарикан гъисаб шулайиб. Хъа гъийин йигъан саспидари аплурайибдиз жигъад пуз шулар гъаплу дугъу.

Мягъачгъала шагърин къялан мистан имам Мугъаммадрасул-гъажи Саадиевди гъийин йигъан варитлан читни месэлайикан-наркоманияйикан гъулхну. Республикаийи аьхю пай инсанар мусурман вушра, наркоманар циб шуладар. Наркоманар гизаф шулу дюшюшер гъамцдар ву:

1. Жигъиларин диндин аьгъювалар цибди вуйивал, фицики Аллагъдихъан ﷻ гучи хъадрудар гъамцдар ляхнарихъ хъюгъру.

2. Дурари гаф-чал аплу лазим дару йишвар.

3. Къадартлан артухъ абйир-бабарин веледарихъна вуйи инсафсузвал, ижмивал. Гагай саби ражну хъюгъну ккунду веледиз тербия тувуз ужуб гафниинди, гъаз гъапиш гъамци туву тербияйи гизаф тясир (влияние) тувру имбударитлан. Абйир-бабари гъитну ккундар чпин веледариз йишвну къанариз гъаятди гъузуз, фицики гизафси гъадму вахтна жигъилар лазим дару ляхнарихъ шулу.

4. Жигъиларин школийриь ва ВУЗари урхувалин аьжувалар. Абйир-бабари дилигну ккунду фици чпин веледари урхураш, гъаз гъапиш аьхю пай наркоманар шулу ясана зат урхури адрудар ясана аьжудди урхурайидар.

Гъамци вари дуфнайи хъалари чпиз аьхю мянфаьт ва берекет ктабгъну гъаму мажлисдикан. Гъит Аллагу Тааълайи къабул аплури гъаму мавлид ва вари уч гъахъидарин гунгъарин афвра аплури! Амин.

чалашмиш дархъиш, ихъ яракъ, яни Къур'ан ва Гъядис, мунафикъари ухъу къаршуди ишлетмиш апледи. Ухъу архаинди а клури, дурар архаинди адар. Ихъ дин бикъурайидари ухъу ихъ хуларий архаинди дъьну имиди фукадар жигъилар чпин рякъюзди илтликлура. Гъаци вуйиган ухъу гъийин йигъан ихъ аьлимари дивнайи гъакъ рякъюьди душну ккунду. Аллагъдихъна ﷻ ва Пайгъамбарихъна ﷺ ккунишин ади вердиш духъну ккунду ухъу ва ихъ веледар. Ислам дин клуру гаф ихъ саб мелзнийн алди дубхъну ккундар, думу квахъди тасдикъра дапну ккунду. Гъаму ляхнар хъпан бадали ухъу диндин аьгъювалар гъадагъну ккунду, гъарвахтна Аллагу ﷻ кваин аплури духъну ккунду, Дугъаз ибадатвал дапну ккунду. Гъаму саягъниинди вердиш аплури гъахъну Пайгъамбари ﷺ чан аьсгъабар.

Гъит Аллагъди ﷻ ухъу илимин аьгъювалар гъадагъуз тавфикъвал туври! Амин.

Закат-диндин мурхларикан саб ву

Фици ва шлиз тувну ккундуш закат

Мугьяммад-Рамазан Ражабов
Дагъустандин Огни шагърин имам

Гьюрматлу мусурман гьард-шар ва чийр! Ухью абгью дапну ккунду, Аллагу Тааблайи ухьюз фици гьудган фарз дапнаш, гьаци мал-мутмуйилан закат тувубра фарз дапнайиб. Хъа закат шли ва шлиз тувруб вуш, фтилан тувруб вуш, узу, инша-Аллагъ, хъайи-хъайибси ктеб-тидиза.

Закат важиб хъпан бадали гьадму кас мусурман духъну ккунду, чан закат тувру мутмуйин гьякъ эйси хъивал, гьадму девлетдин чан шариаб-тидъ улупнайи къадар (нисаб) хъувал ва гьадму мал-мутмуйин йис тамам хъувал.

**Закат важиб апру мал-мутму:
1. Гьизил ва арс**

Фаркъвал адар дурар манатар вушра, ясана гьизилин ва арсаран тикйир вушра. Закат шулдар хпи тяфайиз гьулал вуйи уччушнарилан чпи ишлетмиш апруашра, ясана ишлетмиш дарапди хулаъ дивнашра. Хъа эгер дурари (дишагълийири) думу гьизилин ясана арсран уччушнар гизаф гьадагъуруш закат туврубан бадали, дици апруб гьарам ву ва дицидар уччушнарилан закатура тувуб важиб ву. Эгер дурари чпиз гьадагъуруш гьизилин ва арсран уччушнар жарадарихъна сад йигъаз, ясана артухъ вахтназ тувбан бадали (на прокат), думуган гьадму гьадабгъурайи пулилан закат тувну ккунду. Думуганна гъайри, муччврар, ривар, гъазнарра ади вуш марцци гьизилин дурарилан закат тувру ва гъацира закат тувру, эгер гьамрар гьизилна арс гьидикъну айидар вушра. Гьизилин ясана арсран рюкчар хулаъ гьитгуз, я ишлетмиш апруз хай шулдар.

2. Хулан гъайванатар

Дурар гьисаб шулу: девйир,

хюнийр, йицар, гамшар, чарвйир ва цигъар.

3. Мягъсул ва мейва

Мягъсуликан гьисаб шулу: дяжин, мух, харар, гъажибугъда, дюги ва гъ.ж. Мейвйирикан гьисаб шулу: тлутлар, хурмйир, изюмар ва гъ.ж.

4. Ариш-вериш апрубдилан

5. Жиликкан ккадабгъу гьизилилан, арсралан ва жиликк гъибхъу хазнайилан

Гьамрарин гьарсабдин чпин закат важиб шлу къадар (нисаб) а:

1. Гьизилин ва арсран нисаб

Гьизилилан закат важиб шулу дидин нисаб 95-100 гьирам гъабхъиган.

Арсралан закат важиб шулу дидин нисаб 672 гьирам гъабхъиган.

Закат тувбан бадали сад йис дубхъну ккунду гьадму нисаб тамам вуди. Гьизилилан ва арсралан тувру закатдин къадар 2,5% ву.

2. Хулан гъайванатарин нисабнан къадар

1. Девйирин нисаб кебгъру 5 девейилан. Дурарилан закат тувну ккунду гьаму исихъ улупнайиганси.

Девйирин къадар: Закатдин пай:

5-9 гъахъиган- 1 чарва тувру
10-14 гъахъиган - 2 чарва
15-19 гъахъиган-3 чарва
20-24 гъахъиган- 4 чарва
25-35-сад йис дубхънайи деве
36-45-2 йис дубхънайи деве
46-60-3 йис дубхънайи деве
61-75-4 йис дубхънайи
76-90-2 деве 2 йис дубхънайидар
91-120-2 деве 3 йис дубхънайидар
Гьадму тувру чарвйир духъну ккунду йис тамам вуйидар. Ихъ гьуларитъ девйир адар гьадиз девйирикан гизаф ярхи апруз ккундарзуз.

2. Маларин нисаб ккебгъру 30-дилан ва дурарилан закат тувру исихъ улупнайиганси.

Маларин къадар: Закатдин пай:

30-39-1 йис дубхънайи клари
40-59-2 йис дубхънайи клари
60-69-2 клари 1 йис дубхънайидар
70-79-1 клари 1 йис дубхънайи ва 1 клари 2 йис дубхънайи
80-89-2 клари 2 йис дубхънайидар
90-99-3 клари 1 йис дубхънайидар
100-109-1 клари 2 йис дубхънайи ва 2 клари 1 йис дубхънайидар
110-119-2 клари 2 йис дубхънайидар ва 1 клари 1 йис дубхънайи.

Эгер маларин къадар 119-тлан артухъ шулуш, думуган гьарсаб 30 мал артухъ гъабхъиган 1 клари 1 йис дубхънайи тувру, ва гьарсаб 40 мал артухъ гъабхъиган 1 клари 2 йис дубхънайи тувру.

3. Чарвйирин (марччар ва цигъарин) нисаб ккебгъру 40 чарвайилан ва дурарилан закат исихъ улупнайиганси тувру.

Чарвйирин къадар: Закатдин пай:
40-120-1 чарва 1 йис дубхънайи
121-200-2 чарва 1 йис дубхънайидар

ясана 2 цигъ 2 йис дубхънайидар
201-300-3 чарва 1 йис дубхънайидар
ясана 3 цигъ 2 йис дубхънайидар

Эгер 300-дилан зина шулуш гьарсаб 100 гъахъиган сабсана цигъ ясана чарва тувру. Чарвйирилан закат тувбан шартл мурар абхю пай йисан чулиъ хъуб ву.

3. Мягъсулин ва мейвайин къадар

Мягъсулин ва мейвайин къадар шулу 672-900 кг. Мурарин закатдин вахт хъубкъру гьадму мейва мягъсул хъубкъну уч гъапру вахтна ва гьадму уч гъапруб 672-900 кг шулуш. Эгер гьадму мягъсул мейва эйсийин хил ктарди мархъар ургъури гъабхъиб вуш, думуган 10/1 пай тувру, хъа эгер эйсийи чавшид хъубзри гъахънуш, думуган 20/1 пай тувру. Эгер сад йисан кьуб ражари бегъер алдабцуруш, кьуби ражарира закат важиб шулу, эгер кьуби ражарира нисабнан къадар ади вуш. Эгер саб ражари алдабцубдин нисаб даршули гъахъиш, кьубпиб алдабциган нисаб шули гъахънуш, думуган гьадму сад йисандин сабдикан вуйи мягъсул чибчик каъну нисаб апру ва закат тувру.

4. Ариш-веришдин нисаб

Тукандилан (магазиндилан) закат абгью апрубан бадали душваъ айи мутму гьизилин ясана арсраз барабар апру. Гьадиз магазарилан вуйи нисаб гьадму гьизилин ва арсран нисабдин къадарси шулу. Закат тувру йисан саб ражари, йисандин абхири чав гьадму ляхин апруз хьогърухъанмина. Эгер дугъу гьадму ариш-вериш апруз ккебгънуш нисаб девлетнан, мисал вуди, эгер гьаму магазинчийи чан ляхин ккебгънуш 60 агъзурилан ва йисан абхириъ дугъан магазиндиъ либухурайи пул ва айи мутму гъабхънуш 100 агъзур, закат тувру 100 агъзурилан. Хъа эгер дугъан магазиндиъ пул гьадму 60 агъзуртлан артухъ гъабхъундарш, думуган гьадму пулилан закат тувру, эгер думу 60 агъзур нисаб гьисаб шулуш. Ариш-веришдин нисаб фици барабар апру гьизилин ясана арсраз? Мисал вуди, эгер гьадму гьизилин нисаб 95 гьирам гьадабгъуз шулуш 60 агъзурихъ, гьадму 60 агъзур гьисаб шулу магазарин нисабнан къадар, закат тувну ккуниб ва гьадму нисабдилан 2,5% закат тувру. Гьадму касди чаз машин гьадабгъну кпури яса-

на хулар гъапру кпури ясана жара чаз лазим вуйиб гьадабгъну кпури дурарилан закат туврудар.

5. Жиликкан ккадабгъу гьизилин ва арсран нисаб.

Дидина закат тувру ухью зиихъ гъапиганси, хъа амма думу гьизил ясана арс ккадабгъубси закат тувну ккунду. Эгер гьадму гьизил нисаб къадарнаъ имиди гьадму касдихъ йис гъабхъиш, думуган йис гъабхъиганра закат тувру. Хъа эгер жиликк ккайи гьизилин ясана арсран хазна гъибхъиш думуган дидинна нисаб ухью зиихъ гъапи гьизилин ва арсран нисабси ву, амма дидлан тувру пай 5/1 пай ву.

Закат шлиз тувну ккунду

Аллагу Тааблайи ухью шлиз закат тувну ккундуш Чан Гирами Кьур'андитъ улупна. («Сура «ат-Тавба», 60 аят).

Дурар миржиб жорейин инсанар ву:

1. Факъир: Думу ву гъацир кас, эгер дугъаз йицуб манат лазим вуш, дугъаз адар шубуб манаттлан

2. Мискин: Думу гъацир кас ву, эгер дугъаз йицуб манат лазим вуш, дугъаз адар 6-7 манаттлан. Гьаму жорейин инсанариз ухшар апруз шулу жандин сагъу кас, амма илим урхувалиин машгъул вуйир (тялимар, диндин мялимар).

3. Закат пай апрури ва уч апрури лихурайи ксариз.

4. Ислам дин къабул апру кпури умуд (миж) кайи ксариз ва гъацира тазати Ислам къабул дапнайидариз.

5. Лукъраз, чан эйсийихъди учв саб кьиматназ азад апруз йикъарнаъ айириз.

6. Жарариз буржлу вуйир ва чахъан саб ляхинра апруз даршулайир, ва думу буржра гунагънан ляхнариз дибрисуб.

7. Аллагу бадали дявдиъ айириз учв девлетлу вушра.

8. Рьякъюъ айи мусафириз, эгер дугъаз чан ватандиз гъагъюз тлакьатар адарш. Дугъаз тувру гъациб къадар, чан ватандиз гъагъюз шлу къадар, эгер думу чан ватандиъ девлетлу вушра.

Гьаму миржиб жорейин инсанарикан диндин абгъювалар гьадагъурайи тялимар, мялимариз тувуб варитлан ужу ву кпура.

Закат уч дапнайи йишван думу адабгъуз ихтияр адар, эгер думу йишваъ гьаму жорейин инсанар имиди.

Гьюрматлу мусурмар! Эгер гьаму дупнайибтлан артухъ абгью апруз ккундуш, гьулан имамдихъна ясана аблимарихъна душну абгью дапну ккунду.

Гьит Аллагъди бадали ухьюз чав дивнайи рьякъяр тамам апруз къувват туври! Амин.

Альмарин рьякъ давам алури

Малла Гьяжи-Мягьямад ал-Ккувигъи (1898-1987гг.)

Гъибиклур Уртларин Ханмягьямадрин бай Абдул Мутталиб Гязрати Аьлиев ву. Огни шагьур.

Кьялан ва Кьибла Табасаранди XIX-аьсрин аьхиримжи аьлим, ихъ аьлимарин илимдин хаз-найикан вуйир малла Гьяжи-Мягьямад ал-Ккувигъи ву.

Думу бабкан гъахъну XIX-аьсрин ахири 1898-пи йисан Ккувигъ гъулаъ (гъамус Хив районди) Совакк мягьяли «къужакъар» клуру тухумдиъ. Дугъан гага Рамазан, учв бицири имиди кечмиш гъахънийи, гьорхну ва тербия тувну дугъаз ахю бабу Гюлханумди. Саб мисалди клураиғанси:

дар вуйи, пуз шулу думу сар йитим, хъа илим гъадабгъуз, гаф-чал, ляхин-кар алуз учвлан аьхи тьялимаритлан фулани къадар дережайин заан вуйи. Имбу тьялимарси дарди, мугъинна хулан гъаягъу зигбан гъагъ, ляхин-кар алубра, ялгъуз сар гъадгъуин алабхънийи. Дугъан клубанвализ ва чан илмихъ юкль хъайивализ лигъну дугъкан ахю аьлим гъахъну. Къадарсуз юкль хъивализ илмихъ ва алуру ляхнихъ, тьялимари дугъахъ хъибгъуру гьорматнан лаклам (прозвище) «жжиддан» клури. «Жжиддан» аьраб чалнаан таржума гъапган ихъ чалназ «юкль хъади чалашмиш шлур» клуру мяна тувру.

Дугъриданна, думу гъацир кас вуйи, дугъан инсандихъди алуру гаф-

1928-пи йисан Уртларин аьлим Ханмагьямад Эфенди ляхнихъан гъадатган гьюкуматдин къанунари, думу Таттлил гъул'ан удучвну гьору багъри гъулаз, Гьяжи-Мягьямад даим гьору дугъахъна илимдин дарсар гъадагъуз. Устазрихъан дугъу гъадабгъуру илим ва берекет заан дережайин. Ислам диндин илмихъна аьхиримжи вахтна думу машгъур шулу Тиб илимдин. Устазри тувру дугъаз ихтияр практика гъабхуз ва дидин къяляхъ хъюгъру думу лихури халкъдиз хайир ва мянфяаьт тувуз. 1937-1939 -пи йисари, думу касра чан устадрихъди гьюкуматдин НКВД хъчарккури, сикинди гъидритди, гизаф инжигвалар алури гъахъну. Хив райондиз гъахури зарбар-гучлар ккаъри гъахъну, тапанчи унтла удубкъну «гъаму сааьтна явну хуси илдигъурзаву Аллагъдихъан ﷺ хъадак, Аллагъ ﷺ адар йип, гъудгнар маплан, жамьяаьтдихъди шариаьтдин саб ляхин-кар мабхан клури».

Устаз ва тьялим гучл алуру миллетдикан гъахъундар, устазри гъапну дугъаз: «Инсанди сар касдихъанра ва саб ляхнихъанра гучл дапну ккундар Сар Кьудратлу Аллагъдихъан ﷺ ктарди, эгер думу якъин ва кьваантан хъугъурур вуш, ва шариаьтдин рьякъюьди гъагъюри аш. Гьюкуматдихъан дурар Исламдин рьякъдилан алдауз гъабхъундар фукъан хъчарккнужафа гъизигнушра, дурари хъанара мягъкамди ва артухъси дин-тляаьт алури гъахъну.

Колхозар тешкил гъапган, душвак кучлвну иштирак шулу гъулан маишятдин ляхнари. Германдихъди дяви ккебгъган 1941-пи йисан думу гъахуру «Лихру фронтдиз», Кафари Кавказдин рукъан рьякъяриинна. 1942-пи йисан лихурайир зарбди кетгерцуру, госпитали сагъ духъну гьору гъулаз. Сациб вахталан гьору повестка дявдин фронтдиз гъагъуб. Гъулаъ колхозди лихру жилар имдаи, вари фронтдиз душну, вари ляхнар-карар дишагъли-йириин ва баяр-шубариин алахънайи.

Гьяжи-Мягьямад ужуб ахю жан хъайир вуйи, колхоздин ляхнар 3-4-ри алуруб, дугъу сари алури гъахъну, гъаддиз гьоре вуди, сельсоветдин председатель Ражабли фронтдиз гъахуру повесткйи къяляхъ алуру: «Йиз колхозди лихрударин арайиъ саркъана жилир адариз клури», хъуб ражну гъафну дугъаз повесткйир, ва вари дурар къяляхъ гъапну.

Табасарандиъ лезгийр ва аьзербжанар яшамаш хъпаз гьоре вуди ва дурарихъди аьлакьа ади хъивалиинди, гизаф ихъ табасаранлуириз лезги ва аьзербжан чалар аьгъайи. Гьяжи-Мягьямадриз аьгъади гъахъну думу чалар ва ужуйи танишди вуйи тюрк эсерарихъди, ва кьваьлан гъапнийи хайлин ужудар назмар, шигъар, ихтилатар. Дугъаз айи ужуб успагъи сес, жамьяаьт уч духънайи йишвахъна, дугъаз теклиф дивуйи чпиз ктитуз назмар, иллагъки, колхоздин сивари хярар уршвруганра кмиди. Хрушъевдин ва Брежневдин гьюкмин заманийрин вахтари, инсанари хъюгъну чпин диндихъди вуйи ляхнар клулиз гъахуз: мевлюдар, зикрар ва жарадар. Дугъан устаз Ханмагьямад эфендира успагъи ва ширин сес айи кас вуйи. Дурари сатиди мевлюдар урхури шуйи. Думу дерейи дурарин зийн йиврудар мевлюд урхуру ксар адайи, наан мажлисди ашра дурарин успагъи ва ширин сес жаради аьгъю шуйи.

Шариаьтдин гъар саб алуру ляхин, гъял алуру месала, дугъу устадрихъан ихтияр гъадабгъди алури гъахъундар. Гизаф зарбди гьормат алури устадриз ва гъуллугъна шули гъахъну, наан мажлисдиз, хаир-шеириз гъагъурашра устадрихъна дуфаян сатиди гъагъюри гъахъну. Устад Аллагъдин ﷺ рьягъматдиз гъушиган, думу шулу Совакк мягъялиин имам. Дугъаз гъахъну сар бай Нияматулла ва саб гъял аьраб илимдикан улупуру чан бализ, убхуру гъулан мяишатдин техникум ва лихуру асанан вахтна Огни шагъриъ СПТУ-3 училищайи. Гъаддиз гьоре вуди Гьяжи-Мягьямад мажбур гъахънийи 1975-пи йисан гъул'ан удучлвну гъагъюз балихъна Огнириз. Устаз кечмиш гъахъиган, Огнири айи вахтари думу Тиб ляхнариин машгъул шулу ва фукъан инсанариз уж'вал алуру. Огни шагърин аьхи малла Шагъвелед кечмиш хъпан къяляхъ, Гьяжи-Мягьямад шулу имам думу жамьяаьтдин. Ихъ вата-нагълийири гъар саб ляхниз теклиф дивруган, малла Гьяжи авай клури дих алури шуйи. Ав, Огни халкъариз ужуб вааьз-насигъят тувну табасаран ва тюрк чалариинди. Аллагъдин ﷺ рьякъюьди гъагъюз ккаий инсанари къабул гъапну дугъан вааьз-насигъят ва чпиз мянфяаьт ктабгъну гъаму дюн'айизра ва ахиратдизра кади.

Гъит Аллагъди ﷺ гъаму аьлимарин берекетдикан ухъузра туври! Амин.

«Кудубчлвру чирккли муртайиъ имиди цивар алуру», думу лап клубан ва дичлви бицир вуйи, думуганна гъайри, зиггилмур, убхивалихъ зарбди юкль хъайир. Аба-баб хътарди, чан хуш'валиинди, клубанвалиинди, ижмивалиинди, чаз илим гъадабгъуз ккунивали думу даим чпин гъулаъ айи аьлимарихъна ургуд йис хъайизра гъагъюри гъахъну. Дугъан бицири ва лап жагъил вахтари, аьраб илим улупру устазар-мялимар гъахъну чпин гъула аьлимар Мислим ва Шамсудин. Дурарин гъулаъ думу вахтари мистра либухурайи ва медресейи айи хайлин тьялимар багахъ хъайи гъуларин вуйи. Душваъ айи вари тьялимар абийр-бабар хъайи-

чал, сюгъбат, ихтилат, ва дугъахъна гъубкъу ляхин-кар, гъуллугъ дишлади ва мягъкамди тамам алури гъахъну. Думуганна гъайри, дугъу учв ахюур хъпаз гьоре вуди медресейин тьялимаригъ, дарсар тувуйи имбудариз ва магъа дугъан сабпи группа: Наврузов Гьяжиагъа, Ханмагъмедов Рамазан, Маллаев Гьяжи, Аьлимарзоев Уьмар, Ахмедов Насреддин; къюьпи группа: Ахмедов Аьлибег- Огни шагърин улихънадин имам, чан бай Нияматулла, Гьялимов Кьурбан. Гъулан аьлимарихъ убхивалихънаси, Гьяжи-Мягьямад гъагъюру илим давам ва яркъу алуз Совакк ва Гъухурик мягъяларин гъуларин айи аьлимарихъна.

Сижарна-швушв...

Аьйшат Нурмагъямадова

Магъа 5 йистлан артухъ чиб-чпиз дярякъдайи къюр юлдаш сатли гъахъну. Чиб-чпиз хушгел апбан хъяляхъ, дурарин арайиъ гъамциб сногъбат гъубшнийи:

Гульжан: Асият, увуз яв сижар ккундунуз?

Асият: Ав! Хъа гъаз ккун хъидар увуз думу? Думу йиз жилирин дада дарин ва дугъу учуз саб жюрейин харжу ляхин алурудар.

Гульжан: Хъа увуз йиз сижарра, жилирин гъардшар-чйирра ва дугъан мирасарра ккундарсуз.

Асият: Уву фу клурава? Уву ккун дапну ккунду яв сижар, жилирин

мирасар ва вари мусурмнар.

Гульжан: Дугъан чйир гъацира ккун алуз шулу, фицики дурар швувахъ хъайидар ву ва вари чпин хулариф шулу. Хъа гъаму сижар гъаркъган уларихъишв клару шуйиз.

Асият: Хъа гъапну дугъу увуз?

Гульжан: Хъа фу алуз шулухъа дугъхъан? Увуз думу гъаркъюьб чяаьн шуйиз, клару бит!

Асият: Уву Аллагълихъан ﷺ гучл аплин Гульжан ва мици члуру гафар маплан яв сижарикан. Гучл аплин яв жилирихъан ва шюкюр аплин Аллагъди ﷺ увуз гъамцир жилир тувбан.

Гульжан: Уву ккун алурава узу гъадгъулан уву яв сижарилан фици

илдицуруш гъаци «дада» клури илдицури? Узу дици йиз жандак алчагъ (унижать) алури шулдарза.

Асият: Гъамцир ляхнар узу алчагъ вуйи ляхнар гъисаб алурударза. Гъит Аллагъди ﷺ йиз жилиризра, дугъан гъардшар-чйиризра, абийр-бабаризра, вари мирасаризра гъаму дюн'айиъра ахиратдиъра ужувлар ишри.

Гульжан: Хъа йизнуар вахтнийинди йикъри, йиз жилир ктарди.

Асият: Астагъфируллагъ! Аллагъдихъан ﷺ гучл аплин! Яв абийр-бабар мусурмнар вуяв аьхи, Гульжан?

Гульжан: Вуш фу ву хъа? Дугъан абийр-бабар дарди увуз йизкъана ккундарсуз.

Асият: Хъа ляхниъ фици шулва инсанарихъди?

Гульжан: Узу сабанкъана коллективдихъди гъилихур дарза! Жара ляхин имдар сарун варидарин сесерихъ хъпехъубтлан!

Асият: Хъа хал-хизан фици вуячв гъазанмиш алувалихъди?

Гульжан: Гъапнухъа жилири гъазанмишара дапади? Шариаьтдинди дугъу чан хизан дюьхну ккунду.

Асият: Вагъ увуз Шариаьтра аьгъавуз дарин? Хъа увуз гъаму ляхнин гъахънаан Шариаьтдин къанун (закон) гъибихъу йишвак, хпири дапну ккунни фарзарикан ктайин Гульжан?

► 7

Сижарна-швушв...

6 « **Гульжан:** Дициб узу урхури шулдарза. Эгер пул хулаз дархури гъахъиш, жилиризи узу фицир вуш аьгъя.

Гульжан: Сабпи вахтари ккундийи, хъа гъамус йиз багахъ дурарикан саб гаф аплурдар, хъа чпин дадайикан заткъана фуклара клурдар. Эгер узу

Асият: Хъа уву фици 4 велед урхюрава ва шулнухъан думу ляхин аплуз?

Гульжан: Дархъуз фу ву хъа? Эгер дурари сесер аплури гъахъиш, гъарсар саб мурчваъ дерккри шулза. Дурар айиган ужу шулу, фицики эгер жилири фуклара клури гъахъиш, 4 бицидарра хъади гьегурза клури шулза жилиризи ва думу ккебехъури шулу.

Асият: Хъа дугъаз чан мирасар ккундарин?

ктуруганси дарапшиш, фици шулуш дугъаз аьгъя.

Асият: Гульжан, дугъри клуруш узус яв язухъди вуйиз, фицики уву увуси яв жилирра гунагънакк ккаърава ва Аллагъди ﷻ гъамциб жюре инсанарин дуаъ къабул аплурдар.

Гульжан: Уву узус махъвар мапъан. Увуз наънан аьгъязуз къабул аплуруш аплурдарш? Узус аьгъязуз фици узус ужу шулуш.

Асият: Дугъри клуруш, узу шад гъа-

хъунза гъамцир юлдаш узхъан ярхла яшамиш шулайиб.

Гульжан: Узур швумал гъахъунза гъаму увусир сижар ккуни юлдшихъди таниш хъуб.

Магъа юлдшар чин-чпихъан ярхла гъахъну.

Гъаму гъадисайин хъяляхъ 23 йис гъубшнйи. Магъа йигъарикан сад йигъан Гульжан гъюру Асиятдихъна хулаз.

Гульжан: Асият! Фу ляхнихъ хъава? Хулаъ ана?

Асият: Ав, магъа хутлин шинт дабкъураза. Хъа уву аьгъю шули имдарва аьхи. Фу гъабхъунвуз? Машнакк рангъана ккадарив аьхи.

Гульжан: Йиз дерди гъял аплуз дуфназа увухъна.

Асият: Фу гъабхъну Гульжан?

Гульжан: Швушву хул'ан утлурккунза. Гъапруш аьгъдарди магъа увухъна гъафунза.

Асият: Гъа-гъа! Увуз увутланна чтуру швушв алахъну дарин?

Гульжан: Узу сабанкъана йиз сижариз гъивундайза, хъа дугъу узус дишлади йивуз хъюгъну.

Асият: Гъа! уву йивуз хъурккундарва сарун? Яв сижар кечмиш гъахъну клури гъебехъунзуз. Ръабкъюрануз уву яв швариз аплуру чтуру ляхнар, ниятар яв швушву гъамус увуз аплура Гульжан.

Гульжан: Уву гъубгу йишв'ин кьил алмабхъан.

Асият: Йиз фикирнаан уву яв хизанариз, жилирин мирасариз гъаплу

чтуру ляхнар вари увуз къялякъ хътакура.

Гульжан: Ръабкъюрануз гъачлиганкъана йиз сижари узу гъяди гьитрадар.

Асият: Думу сижар дар Гульжан, думу Аллагъу Тааъла ву. Гъаму уву фицир гъахънуш, увуз швушвра гъацир тувна.

Гульжан: Я Аллагъ ﷻ гъафнийиш йиз сижар къяляхъ! Узу думу фукъан ккун аплуйклана. Гъаму швушву аплурайи ляхнарикк сабур аплуйиз, узус думу ккун гъапнийиш фу вуйихъа? Дугъриданна, узу думу йиз аьвамвалиан ккун гъаплундар.

Асият: Фукъан уву гъарйир гъаплишра, сарун яв сижар къяляхъ гъидар. Гъач къюридра гъягъюрхъа ичв хулаз, белке ичв арайиъ мясляагъ аплуз шул?

Гульжан: Я йиз сижар! Гъамус узус уву ккун духъназуз. Фукъан вушра ужу вуйва сижар!-гъарйир аплурайи Гульжанди, Асият рякъюъ учлвуз гъязур шули имиди...

Гъюрматлу мусурман чйир, гъаму ихтилатнаан ухъу варидари имтигъан гъадабгъну ккунду, фицики гъаму ксарин гъабхъиганси ихъра хъуз мумкинвал а, гъади вуйиган вари ичв сижарихъди ужуб аьлакъа ади йихъай. Учву ичв сижариз фици гъилигиш, учвузра ичв швушвар гъади лигиди.

Гъит Аллагъ ﷻ ухъуз варидариз кюмек ишри! Амин.

Гумихъ

Уьсман Халилов

Хучбар, Мягъяч ва Гъажитлай
Хучбар (гумихъна гъюри): «Ассаламу аьлайкум, Мягъяч! Фу гъабхъну, сасарди деънава аьхи, наши ихъ дуст Гъажитлай?»

Мягъяч: Вааълейкум ассалам, Хучбар! Думу гъамус гъиди, магазиндиз папрусар гъадагъуз душна.

Хучбар: Вагъ! Фици папрусар? Гъацл йис къяляхъ дугъу папрус зигувал гатлабхъну аьхи.

Мягъяч: Узур дугъаз дидкан гъапунза. Мянфяагъ адар. Удукъну жилигъ ликар дугъужвну, магъа Гъажи гъяждиз гъушну ва дугъаз душваъ папрус зигурайи аьрабар гъаркъну, эгер хай шулдайиш дурари зигидайи клура.

Гъажитлай: Ассаламу аьлайкум, гъюрматлу диндин гъардшар! Фу гъабхъну, узлан улхурачва аьхи? Багахъна гъюруган узус вари гъебехъунзуз, хъа учву гъадмукъан зарбди узлан улхурачва, узу гъафибкъан гъаркъюндарчвуз. Гъацл йискъан вуйиз папрус дизригди, гъаз гъапиш ихъ имамди думу гъарам ву гъапну. Хъа гъамус фикир аплураза, дугъаз гизаф аьгъя-йинхъа Меккайиъ айи аьрабаризтлан? Гъадгъахъди узу гъацл йискъан папрус дизригди аьзиягнаъ гъахъунза. Хъа гъамус нивклуъ гъаркъюнузуз фици узу папрус зигуруш ва ккун гъабхъунзуз. Хъа дугъритлана лигай, магъа аьрабаризра зигури гъахъну.

Хучбар: Яв фикир гизаф къяляхъ йивна, гъардаш. Увуз кьваинди имдарнуз аьлимарин мажлисдиъ ихъ диндин варитланна аьхю аьлимари фици гъапнуш: «Гъамаанай ичв учву

кьивалихъна!». Ухъуз гъарам ву вари хизандиз, жамяатдиз, жандиз хатла аплуру ляхнар.

Гъажитлай: Дици вуш гъаз аьрабаризигуру?

Хучбар: Пайгъамбарин ﷺ, имамарин, валийрин, шейхарин, аьлимарин арайиъ саркъана гъаркъюнузуз папрус зигур, ясана гъадму ляхин аплуз ихтияр туврур. Думу ксари аплуйи ва аплура вари уждар ляхнар ва ихъ диндин шартларикан сабкъана дурари дарапди гъибтрадар.

Мягъяч: Саб клуруб, Меккайиъ айидари зигуру клури думу далил дар, дурар аьрабар ву клури, душваъ гизаф жар гъюкуматарикан гъазанжариз дуфнайидар шулу ва дурари думу йишван гирамивализ дилигди гъацдар ляхнар аплуру. Хъа эгер увуз аьгъю гъабхъиш саспидар аьрабариз гъудган дарапдурувура гъудган гъибтдина?

Гъажитлай: (клул ис дапну): Ваъ, гъудган узу сабанра дипидарза. Узус Аллагъдихъан ﷻ гучлурзуз.

Мягъяч: Вагъ! Хъа дици вуш Аллагъдиз ﷻ гунагъ аплуз гучлурдавуз?

Гъажитлай (швумал духъну): Узус гунагъ аплуз гучлурзуз. Узу фикир аплурайза аьрабаризра зигуруш, думу гунагъ даршул клури...

Хучбар: Узу саб йишвак гъубхунза, эгер клуруш зигуб карагъат (нежелательно) клури, думу багахъ шулу ихтияр адрубдихъна (карагъату тагърим). Хъа эгер шубуб ражари гъапиш карагъат ляхин, дидкан шулу бицли гунагъ, хъа гъадму бицли гунагъ шубубан текрар гъапиш, думу аьхю гунагъназ илтйибктуру. Хъа гъамус гъисаб аплин швнуб папрус зигуруш уву йигъан ва швнуб аьхю гунагъ гъазанмиш

аплуруш. Хъа швнуб ваз а йисаъ ва швнуб йигъ а вазлиъ?! Швнуб папрус зигур гъаму вахтна?!

Мягъяч: Думутланна гъайри, табак иблис члат ктубчлву йишв'ин гъабхъиб ву.

Хучбар: Улихъна вахтари, эгер сар аьлимдик, ясана жарарик уждар дару тлабиагътар кади гъабхънуш, инсанар дугъхъан ярхла шуьйи, гъаз гъапиш дурарин диндин аьгъювалар айи. Хъа гъамус вари жараси ву. Гъамус инсанари клуру: «Эгер хай шулдайиш дураризра аплудайи»-ва шадвалиинди гъадму ляхнар аплура.

Мягъяч: Вари аьлимари клура, иплуб вушра убхъруб вушра, эгер диди инсандин жандиз асар тувруш думу гъарам ву.

Гъажитлай: Нянят ибшрвуз-шейтлан. Гатлабхъну, клулиъ бикл клурдарин имдар клури. Фукъан читинди вуш гъаму тлабиагъдихъан ярхла хъуз. Гъадабгъну клури, фукъан ужу гъабхъундарин узу сабкъана дизригуб...ккунди айзуз гъа...?!

Хучбар: Белке магазиндиз къяляхъ

туварва, пулра къяляхъ аплур?

Гъажитлай: Ваъ, фу клурава? Эгер узу дурар къяляхъ гъапиш, сари дурар гъадагъиди ва лиг швнуб ражари дугъу гунагъ аплуруш.

(Хъасин Гъажитлайи дурар хлиъ дючлуркъну ва жилиш дирчну ликар иливну).

Хучбар: Дугъри клуруш дуст, уву гъамци аплуб аьгъязуз. Узу гъаври аза увуз читинди вувуз, хъа амма уву думу ляхин гъаплунва Аллагъ ﷻ бадали.

Мягъяч: Баракаллагъ дуст, гъамцир духъну ккунду мусурман-гъарам гъибтрур Аллагъди ﷻ хъял бисувалихъан ярхла шули ва абгури Дугъан разишин.

Хучбар: Гъажитлай, узус увкан шафаагът ккун аплуз ккундузуз гъиямат йигъан. Узу йиз уьмриъ я гъубхъур я гъизигур дарза, хъа амма гъаври аза фукъан читинди вуш дипуз думу тлабиагът. Гъаму тлабиагът гизаф читнуб ву, диди аькьюлра, фагъумра чан хлиз бисуру, иман адру касдин.

Мягъяч: Аьльгъамдуллиллагъ, ихъ дустраниман айивализ.

Газат урхрударин суалариз жаваб туврайр ДУМД-дин экспертний отделин гьуллугьчи Мугьяммад-гьяжи МЯГЬЯМЕДОВ ву

– Хнайхьди хилар-ликер рангламиш (красить) апуз шулин?

– Эгер думу дишагьли жилирихь хьайир гьахьиш, дугьаз чан жилирин ихтирнининди хна ишлетмиш апуз хай шулу ва душвахь мяграмартган хьгарди гьахьиш. Жилирихь хьадруриз думу ляхин апуб карагат (нежелательно) ву. Хьа жилариз хна ишлетмиш апуб гьарам ву («аль-Гьязрамия»).

– Узу маршруткайиғди гьагьюрариз ва узу дид'ан эдеурайи вахтна сарик куркьунза, хьасин узу шакнаъ ахьунза, думу узу куркьур бай вуш, даршсана риш вуш. Йиз гьудгнин батил шулин?

– Эгер сар касдиз аьгьаш учв сарик куркьуб, хьа амма аьгьдарш думу бай гьахьнуш ясана риш, думуган гьудгнин батил шулдар. Гьацира гьудгнин батил шулдар, эгер увуз аьгьдарш уву гьадму касдин кушарик куркьунш ясана гьацли йишвак (жара касдин кушарик куркьунш кьури гьудгнин батил шулдар, хьа гьацли йишвак куркьунш батил шулу). Гьацира гьудгнин батил шулдар, эгер увуз аьгьдарш уву мяграмад-гьяжи куркьунш, ясана жарарик («Фатгьул Муин»).

– Узу мистаъ лихураза ва мистан гьаятдиъ айи вахтна узун кьамат гьеебхьиган узу жаргьури гьудгниз гьагьюрариз шулза. Хьа саб ражну узу гьаци гьудгниз жаргьурайи вахтна сар касди узу дерккнун, гьудгниз гьагьак духьну ккундар кьури гьагьну. Дугьри вуйин гьадму кас?

– Гьаци жамаат гьудгниз жараргьбан бадали вахтнининди мистаз душну ккунду ва кьаматдиз ккилигури мистаъ деьну ккунду. Хьа, эгер учву гьаятдиъ айиган кьамат урхуз хьюгьнуш, гуч'вал ашра учву жамаат гьудгниз хьуркьдар кьури, амма гьагьак духьну ккундар, фицики учву гьагьну ниятнан саваб хьибди хьуруркьишра. Пайгьамбари ﷺ гьагьну: «Фунур кас дижикину гьудгнин гьушиш мистаз, хьа амма думу гьушиган гьудган ккудубкинуди гьабхьиш, дугьаз гьадму гьудгний айидаризсуб саваб хьибди. Дугьу кьан гьагьну кьури, саваб цли хьибдар». Хьанара жара гьядисдиъ дупна: «Гьудгниз кьамат туврайи вахтна учву гьагьак махьанай, эгер хьуркьиш апинай гьудган имамдихьди, хьа имбуб имамди салам тувбан кьагьахь тамам апинай». Хьа, эгер ухьу кьан апури гьахьиш жвумийин гьудгниз, думуган ухьу гьагьак духьну ккунду имамди салам тувайиз гьудгниз хьуркьуз. Гьацира гьагьак духьну ккунду, эгер сар кас хьгарди кьамат апурдарш ва дугьу кьан гьагьиш инсанар жамаат гьудган дарди гьузруш («Фатгьул Муин»).

– Ич мистаъ имамди гьачининдин гьудган апруган «магьдина» (кьунут) урхурдар. Фици учу дагьну ккунду? Гьадгьахьди гьудган дагьну «магьдина» дурубхди, ясана жаради «магьдинара» дурхну?

– Эгер имамди гьачининдин гьудгний «магьдина» урхурдарш, жаради гьудган апуб герек адар. Имамдихьди гьудган апугайидариз (магьмудариз) гьаму дюшюшдиъ суннат ву чав урхуб «магьдина», эгер дугьаз якьинди аьгьаш учв имамди сабини сужда апайиз гьадгьахь хьуркьидиза кьури. Хьа, эгер дугьу кьуруш имам суждирин арайиъ деьнайиган хьуркьидиза кьури, думуган «магьдина» урхуз ихтияр а, хьа амма суннат шулдар. Эгер имамдихьди гьудган апугайидариз якьинди аьгьаш, учв имам суждирин арайиъ деьну имиди дугьахь хьуруркьуб, думуган дугьаз «магьдина» урхуз ихтияр адар («Фатгь-уль-Аьлам»).

Гьюрматлу мусурман гьардшар ва чйир!
Нагагь учвуз ихь мусурман диндихьди аьлакьалу вуйи месэлийриккан гьаври адруб гьерхуз ккундуш, ясана «Ассалам» редакцияиз суал аш, зенг апинай 8906-482-82-01, 8722-63-41-85
Учхьан шлубдин, иншаАллагь, учу кюмек апидича ва ичв гьуллугьтар тамам апуз зегьмет зигидича.

– Йиз жилири узун я хул'ан удучьвуз гьитурдар, ясана мирасарихь гьагьюз гьитурдар. Дугьри вуйин думу?

– Эгер жилири чан хпир Шариатди улупнайиганси ипузра, алабхьузра туври урхюри гьахьиш, думуган жилирихьан чан хпиркан хул'ан удучьвуб т'алаб апуз шулу, илагьки, дугьан абйир-бабар кечмиш гьахьиган гьагина гьагьюраризанна кмиди. Эгер гьамцдар шартларра ади вушра хпир жилирихьан ихтияр адарди хул'ан удучьвуну гьагьюри гьахьиш, думуган жилириш думу урхюб фарз шуладар ва дугьахьди йишв адапубра, эгер дугьан жара хпар аш. Эгер саб дакьикьайизкьана хпир жилирин ихтияр адарди хул'ан удучьвуну ва гьадму йигьан кьагьахь хулаз гьафишра, думу вахтна жилирилан гьадму йигьандин ва йишвандин хпир уорхбан фарз алдабхьуру, гьадму йисандин палтар (ккуртар) гьадагьувалин фарз алдаб-

хьуру ва гьадму йигьан ва йишван дугьаз халра тутрувуз шулу. Вари гьаму ляхнар апуз шулу, эгер хпир хулаз дуфну туба гьагьиш, амма жилир дугьахьди сатли дархьиш. Хьа, эгер дурар сатли гьахьиш, жилири улихьна фици чав фарзар апури гьахьнуш, гьамусра гьаци дагьну ккунду.

Саспидар дюшюшарихь хпирхьан жилирин ихтияр адарди хул'ан удучьвуну шулу:

1.Эгер хал гьамусааьт дабгьур кьуру саягьнаъ ади гьабхьиш.

2.Эгер гуч'вал ади гьабхьиш шли-вуш чаз, ясана веледариз, ясана мал-мутмуйиз фуклара апур кьури.

3.Эгер жилирихьан ясана мяграмад вуйидарихьан илмин аьгьювалар тувуз шулдарш, гьадму метлебнининди дугьхьан хул'ан удучьвуну шулу.

4.Ариш-веридиз гьагьюз ва гьаци жара ляхнар апуз, эгер жилири дугьаз гьазанмиш апурдарш («Фатгьул Муин»).

– Узун гьеебхьунуз, эгер сар касди тмунур кас саб тахсирра ктарди йивну гьакьиш, гьадму касдин гунгьар вари гиву касдиз шулу кьури. Гьаму гафар дугьридар вуйин?

– Пайгьамбари ﷺ гьагьну: «Фунур кас вушра, эгер дугьу жарариз зулум гьагьиш, думу кас душну дугькан аьфв ккун апри ва тмунури чан дару мал кьагьахь туври, улубкьайиз гьагьиш йигь я динарар, я диргьамар адруб». Зулум апру касдин ужудар ляхнар, дугьу фукьан зулум гьагьиш, гьадмукадар чав зулум гьагьуриш шулу. Эгер дугьак ужудар ляхнар ктарш гьадгьу зулум гьагьу касдин харжи ляхнар зулум гьагьуриинна гьюру. Аллагьу Тааьлайи сар касди туба гьагьиш дугьак фукьан гунгьар кашра, дурарин аьфв апуру, хьа амма кьур касдин чин-чпин арайиъ гьа-

хьи гунгьарин Аллагьди ﷻ аьфв апурдар, гьадму ксари чин-чпиз аьфв дарагьди. Гьиямат йигьан Аллагьу Тааьлайи зулум апру кас дерккнун, дугьу зулум гьагьидариз пиди, гьаму касди учвхьан фу гьибиснуш, душну учву ичв кьагьахь бисай кьури. Думуган думу зулум апру касди пиди: «Я Аллагь ﷻ! Дюн'яйин вуйиб фуклара имдар, фици узун дурариз кьагьахь апуз?» Думуган Аллагьди ﷻ малаикариз амур апиди зулум апру касдин ужудар ляхнар, гьадгьу шлиз зулум гьагьиш гьадра-риз тувай кьури. Думу зулумкрин ужудар ляхнар ккудукьан малаикари Аллагьу Тааьлайи пиди: «Я Аллагь ﷻ! Гьаму касдин ужудар ляхнар ккудукьну, хьа амма думу сабан бурж-луди ими». Хьасин Аллагьди ﷻ пиди: «Гьадму зулумкар шлиз буржулу вуш, гьадрадин харжу ляхнар тувай гьадму зулумкриз, хьасин гьаай думу жегьеннемдиз» («Аз-Заваджир»).

– Зенитдин кьагьахь апру суннаттар, дурар ратибатар вуйин дарш жаради апру суннат-гьудгнар?

– Ригь зенитдихьна гьюбан кьагьахь лисундин гьудган хьайиз Пайгьамбари ﷺ 4 ракааьт суннат-гьудган апури гьахьну. Пайгьамбари ﷺ гьагьну: «Гьаму вахтна заварин раккнар т'агьру ва узун ккундузун йиз ужудар ляхнар гьаму вахтна зи духьну (кьабул дагьну)». Аьлимари кьуру гьаму вахтна Пайгьамбари ﷺ апру суннаттар дурар гьудгнин ратибатар дар, дурар завал-гьудган кьуру суннаттар ву кьури. Думу 2 ясана 4 ракааьтдин шулу, амма саб саламтган тувурдар. Саб гафнининди апуру 4 ракааьт ва 4-пи ракааьтдихьан тувру салам («Фатгь-уль-Аьлам»).

– Йиз жилир гьюликк ккахьну кечмиш гьахьнийиз ва учуз думу гьидихьундарчуз. Гьадгьухьан зикур урхуз ихтияр айин?

– Зикур урхуз ва имбу кечмиш гьахьидарихь ухьу апру вари ужудар ляхнар гьадгьухьанра апуб жузу. Хьа амма дугьин жаназа-гьудган алапуз хай шулдар, фицики жаназа гьудгнин шартларикан саб ву кечмиш гьахьи кас инсанари жикьуб («Тугьватуль Мугьгаж»).

– Мистаз вакьф дагьнайи Кьур'андин искьатI апуз хай шулин?

– Мистаз вакьф дагьнайи Кьур'ан массу тувуз я гьадабгьуз, ясана саб мутмуйихь гьюдохюз ихтияр адар, гьаци вуйивализ дилигну, дидин искьатI апузра хай шулдар («Канзу ар-Рагьибин»).

Рузнама

Июнь

Йигь	Гьиринд. Ас-Субгь.	Ригь гьудуб.	Лисундин Аз-зугьр	Гьаркван. Аль-аьср	Лавлан. Аль-Магьриб	Хьитирхв. Аль-Гьишаъ
1	2.53	5.15	12.53	16.56	20.34	22.33
2	2.53	5.15	12.53	16.56	20.34	22.33
4	2.55	5.16	12.53	16.56	20.33	21.31
6	2.58	5.18	12.54	16.57	20.32	22.30
8	3.01	5.18	12.54	16.57	20.31	22.29
10	3.03	5.20	12.55	16.57	20.30	22.28
12	3.06	5.21	12.55	16.57	20.29	22.26
14	3.09	5.22	12.55	16.56	20.28	22.24
16	3.11	5.24	12.55	16.56	20.26	22.22
18	3.14	5.26	12.55	16.56	20.25	22.20
20	3.17	5.27	12.55	16.56	20.23	22.16
22	3.19	5.29	12.55	16.55	20.23	22.14
24	3.23	5.31	12.55	16.55	20.21	22.10
26	3.26	5.32	12.55	16.54	20.20	22.07
28	3.30	5.34	12.55	16.53	20.18	22.03
30	3.34	5.36	12.55	16.53	20.15	22.00